

কৃষক বাইজলৈ গোহাৰি

আমাৰ এই 'ঘৰে - পথাৰে' পত্ৰিকাখনৰ গ্ৰাহকভুক্ত হ'বলৈ অথবা নৱীকৰণ কৰিবলৈ বছেৰেকীয়া বৰঙণি ১০.০০ (দহ) টকা মনি অৰ্ডাৰযোগে তলৰ ঠিকনাত পঠাই যেন।

সম্পাদক

'ঘৰে-পথাৰে'

সম্প্ৰসাৰণ শিক্ষা সঞ্চালকালয়
অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়, যোৰহাট

ঘৰে-পথাৰে

পষেকীয়া কৃষি পত্ৰিকা
অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়, যোৰহাট

এই সংখ্যাত আছে -

বিষয়	পৃষ্ঠা
□ মীনপালন পুখুৰীৰ সাধাৰণ...	২
□ শীৰতী গাইৰ কেইটামান বেমাৰ	২
□ আমাৰ একাষাৰ	৩
□ মাহটোৰ কৃষিকৰ্ম	৩
□ উদ্যান শস্য	৪
□ জুন মাহৰ সম্ভাৱ্য কীট-পতংগ.	৪
□ কৃষি কুইজ	৪

□ ৪৩ তম বছৰ □ সংখ্যা ১২ □ ১৬ জুন' ২০২২ □ ১-১৫ আহাৰ, ১৯৪৪ শক □ মূল্য - ১.০০ টকা GHARE - PATHARE PMG - 19 of 2005 - 06

আমাৰ গাওঁ আমাৰ গৌৰৱ কৰ্মসূচীৰ অধীনত প্রথমটো কৃষক উৎপাদন প্রতিষ্ঠান 'কুঁহিপাত' আৰম্ভ

যোৰা ৮ জুন তাৰিখে অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধীনস্থ আঞ্চলিক কৃষি গৱেষণা কেন্দ্ৰ, তিতাবৰত আমাৰ গাওঁ আমাৰ গৌৰৱ কৰ্মসূচীৰ অধীনত ৰাজ্যৰ প্ৰথমটো কৃষক উৎপাদন প্রতিষ্ঠান 'কুঁহিপাত' আৰম্ভ কৰে। অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ নিজাববীয়া প্ৰচেষ্টাৰে এনে উৎপাদন প্রতিষ্ঠান আৰম্ভ কৰি ৰাজ্যৰ কৃষিক্ষেত্ৰত এক অভিনৱ কাৰ্যসূচী আৰম্ভ কৰে। অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ে আৰম্ভ কৰা আমাৰ গাওঁ আমাৰ গৌৰৱ কৰ্মসূচীৰ অধীনত তিতাবৰ আঞ্চলিক কৃষি গৱেষণা কেন্দ্ৰৰ জৰিয়তে যোৰহাট জিলাৰ তিতাবৰ মহকুমাৰ অন্তৰ্গত কৃষি অধ্যুষিত দেওঘৰীয়া, লালাং, পালেঙী আৰু দিহিঙীয়া গাঁৱৰ কৃষকসকলক লৈ কুঁহিপাত নামেৰে এই কৃষক উৎপাদন প্রতিষ্ঠানটো আৰম্ভ কৰে আৰু এই অনুষ্ঠানতে নিৰ্বাচিত কৃষকসকলক বিশ্ববিদ্যালয়ে নতুনকৈ উদ্ভাৱন কৰা লাৱণ্য ধানৰ বীজ বিতৰণ কৰে। এই উপলক্ষে তিতাবৰৰ দেওঘৰীয়া গাঁৱত

এক আদৰণী অনুষ্ঠানৰ আয়োজন কৰা হয়। অনুষ্ঠানত আদৰণী ভাষণ আগবঢ়াই তিতাবৰ আঞ্চলিক কৃষি গৱেষণা কেন্দ্ৰৰ মুখ্য বিজ্ঞানী ড° সঞ্জয় কুমাৰ চেতিয়াই

আৰম্ভ কৰা হৈছে। এই আঁচনিৰ অধীনতে বিশ্ববিদ্যালয়ে শেহতীয়াকৈ উদ্ভাৱন কৰা পাৰ্শ্বল ধান 'লাৱণ্য'ৰ বীজ বিতৰণ কৰি তাৰ জৰিয়তে উৎপাদিত ধান প্ৰতি

অশোক কুমাৰ বৰ্মনে কয় যে লাৱণ্য ধানৰ বীজৰ জৰিয়তে নতুন সৃষ্টিৰ জাগৰণ হ'ব। কৃষক অধিক লাভান্বিত হ'ব। বিশ্ববিদ্যালয়খনে অধিক উৎপাদনক্ষম বহু

অধিক আঙুৰাই যাবলৈ শেহতীয়া ধাৰণা আৰু পৰিকল্পনাৰ জৰিয়তে আগবাঢ়ি যাব লাগিব। ধানখেতিৰ উপৰিও ফল-মূল তথা শাক-পাচলিৰ খেতি কৰি উৎপাদন দুগুণ কৰিব নোৱাৰিম। অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অৱসৰপ্ৰাপ্ত কৃষি গৱেষণা সঞ্চালক ড° অৰুণ কুমাৰ পাঠকে কয় যে থামাঞ্চালৰ কৃষকসকলক একত্ৰিত কৰি সামূহিক দৃষ্টিভঙ্গীৰে কৃষকৰ উৎপাদন বৃদ্ধি কৰাৰ বাবে সংঘবদ্ধ প্ৰচেষ্টাৰে আগবাঢ়িব লাগিব। অনুষ্ঠানত অংশগ্ৰহণ কৰি যোৰহাট অনাতাঁৰ কেন্দ্ৰৰ অনুষ্ঠান মূৰব্বী অঞ্জুম দাস, নীলাচল প্ৰাইভেট কোম্পানীৰ সঞ্চালক অচিন্ত্য দাস আৰু তিতাবৰ মহকুমাধিপতি গায়ত্ৰী দেৱী দাস, মহকুমা পশুপালন বিষয়া ৰঞ্জিত গগৈয়েও বক্তব্য আগবঢ়ায়। অনুষ্ঠানৰ শেষত উপস্থিত সকলোলৈকে শলাগৰ শৰাই আগবঢ়ায় তিতাবৰ আঞ্চলিক কৃষি গৱেষণা কেন্দ্ৰৰ মিলনজ্যোতি কোঁৱৰে।

'আমাৰ গাওঁ আমাৰ গৌৰৱ' কৰ্মসূচীৰ অধীনত তিতাবৰ আঞ্চলিক কৃষি গৱেষণা কেন্দ্ৰৰ উদ্যোগত দেওঘৰীয়া গাঁৱত আয়োজন কৰা আদৰণী অনুষ্ঠানৰ মঞ্চত উপস্থিত বিশিষ্ট ব্যক্তিসকল

কয় যে আমাৰ গাওঁ আমাৰ গৌৰৱ আঁচনিৰ অধীনত দেওঘৰীয়া, লালাং, পালেঙী আৰু দিহিঙীয়া গাওঁ বাচনি কৰি কৃষকৰ আয় দুগুণ কৰিবলৈ প্ৰাৰম্ভিকভাৱে এই কৃষক উৎপাদন প্রতিষ্ঠানটো আৰম্ভ কৰি সামূহিকভাৱে উৎপাদন প্ৰক্ৰিয়া

কিলোগ্ৰামত কমপক্ষেও ২০-২৫ টকাকৈ লাভ কৰিব পাৰে তাৰ প্ৰয়াস কৰা হৈছে। এই উদ্দেশ্যত সফল হ'বলৈ এটা কাষ্টম হিয়েৰিং চেণ্টাৰো আৰম্ভ কৰা হৈছে। অনুষ্ঠানত মুখ্য অতিথি হিচাবে অংশগ্ৰহণ কৰি যোৰহাট জিলাৰ উপায়ুক্ত

শেহতীয়া ধাৰণাৰে কৃষক উৎপাদন প্রতিষ্ঠান আৰম্ভ কৰি কৃষিৰ বাবে আগবাঢ়ি অহাটো অতিকৈ ভাল খবৰ। ইয়াৰ অধীনত কৃষকসকলে সঠিক উন্নত মানৰ বীজ উৎপাদন কৰিলে অধিক লাভ অৰ্জন কৰিব পৰা যাব। দুতৰপীয়া খেতি কৰি

অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ত বক্তৃতা প্রতিযোগিতা সম্পন্ন

সমগ্ৰ দেশজুৰি আয়োজিত 'আজাদী কী অমৃত মহোৎসৱ'ৰ লগত সংগতি ৰাখি যোৰহাটস্থিত অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ 'সৰ্বভাৰতীয় জলসিঞ্চিত পানী ব্যৱস্থাপনা প্ৰকল্প' আৰু ভাৰতীয় ভূমি বিজ্ঞান সমিতি, যোৰহাট শাখাৰ যৌথ উদ্যোগত যোৰা ৩১ মে' তাৰিখে বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ মাজত 'জলসিঞ্চিত কৃষিত উদ্ভাৱন' শীৰ্ষক এখন জনপ্ৰিয় বক্তৃতা প্রতিযোগিতা অনুষ্ঠিত হয়। প্রতিযোগিতা উদ্বোধনী অনুষ্ঠানত পোনপ্ৰথমে সৰ্বভাৰতীয় জলসিঞ্চিত পানী ব্যৱস্থাপনা প্ৰকল্পৰ ভাৰপ্ৰাপ্ত মুখ্য বিজ্ঞানী ড° বিপুল ডেকাই আমন্ত্ৰিত অতিথি আৰু প্রতিযোগী সকলক

আদৰণী জনায়। প্রতিযোগিতাখন আনুষ্ঠানিকভাৱে মুকলি কৰে যোৰহাট কৃষি মহাবিদ্যালয়ৰ বিজ্ঞানগুৰু ড° জয়ন্ত ডেকাই। অনুষ্ঠানত উপস্থিত থকা বিশ্ববিদ্যালয়ৰ সহযোগী কৃষি গৱেষণা সঞ্চালক ড° মুণাল শইকীয়াই প্ৰতিযোগীসকলে দিয়া বক্তব্যৰ জৰিয়তে শ্ৰোতাসকলৰো জ্ঞান বৃদ্ধি পাব বুলি আশা কৰে। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ বিভিন্ন বিভাগত স্নাতকোত্তৰ আৰু পি এইচ ডি শ্ৰেণীত অধ্যয়নৰত প্ৰায় ২৫ জন নিৰ্বাচিত প্রতিযোগীয়ে ভাগ লোৱা প্রতিযোগিতাত প্রতিযোগীসকলে কৃষি ক্ষেত্ৰত জ্ঞানৰ ব্যৱহাৰ, ইন্টাৰনেট সমৃদ্ধ জলসিঞ্চন, প্ৰিচিন্ধ ফাৰ্মিং, কৃত্ৰিম বৰষুণ, কুঁৱলীৰ পানী সংৰক্ষণ আদি ভিন ভিন

বিষয়ত প্ৰজেক্টৰৰ জৰিয়তে বক্তব্য আগবঢ়ায়। দিনজোৰা প্রতিযোগিতাখনৰ সামৰণি অনুষ্ঠানত সভাপতিত্ব কৰে ভূমি বিজ্ঞান বিভাগৰ মূৰব্বী অধ্যাপক ড° দিলীপ কুমাৰ পাটগিৰীয়ে। সমজুৱাৰ হৈ শস্য বিজ্ঞান বিভাগৰ অধ্যাপক ড° নয়নজ্যোতি ওজা, অধ্যাপক ড° এন টি ৰফিক আৰু সহকাৰী অধ্যাপক ড° অঞ্জন কৃষ্ণ শৰ্মাই প্রতিযোগিতাখনৰ সন্দৰ্ভত নিজৰ অভিমত ব্যক্ত কৰে। প্রতিযোগিতাত প্ৰথম স্থান লাভ কৰে ভূমি বিজ্ঞান বিভাগৰ স্নাতকোত্তৰ শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰী বিপাশা বৰকটকীয়ে। আনহাতে দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় স্থান লাভ কৰে ক্ৰমে বৈশালী শৰ্মা আৰু চেৰেভী মহেশ্বৰ ৰেড্ডীয়ে। প্রতিযোগিতাখনৰ সমগ্ৰ অনুষ্ঠানটো পৰিচালনা কৰে ভাৰতীয় ভূমি বিজ্ঞান সংস্থা, যোৰহাট শাখাৰ প্ৰধান সম্পাদক তথা প্ৰধান বিজ্ঞানী ড° বিপুল ডেকাই।

অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ত মাইক্ৰ'ফেৰেণ্ট গ্ৰীণ জ'নৰ আঁচনি

যোৰা ৫ জুন তাৰিখে বিশ্ব পৰিবেশ দিৱসৰ লগত সংগতি ৰাখি অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ে মাইক্ৰ'ফেৰেণ্ট গ্ৰীণ জ'নৰ এক অভিনৱ পৰিকল্পনাৰে আৰম্ভ কৰিছে এক সেউজ সজাগতা অভিযান। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ যোৰহাট চৌহদত এই পৰিকল্পনাৰ শুভাৰম্ভ কৰে অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয় পৰিয়ালে। অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ৰাষ্ট্ৰীয় সেৱা আঁচনিৰ উদ্যোগত অনুষ্ঠিত বিশ্ব পৰিবেশ দিৱসৰ কাৰ্যসূচীৰ লগত সংগতি ৰাখি গছপুলি ৰোপণেৰে এই কাৰ্যসূচীৰ শুভাৰম্ভ কৰা হয়। অসম বিজ্ঞান সমিতি অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয় শাখা আৰু বেচৰকাৰী সংস্থা অপ্ৰতিৰোধ্যৰ সহযোগত বিশ্ব পৰিবেশ দিৱসৰ এই কাৰ্যসূচীত গছপুলি ৰোপণৰ লগতে পৰিবেশ সংৰক্ষণ সম্পৰ্কে এক

সজাগতা অনুষ্ঠান অনুষ্ঠিত হয়। ড° বসন্ত কুমাৰ বৰাই আঁত ধৰা এই কাৰ্যসূচীত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ কল্যাণ সঞ্চালক ড° ৰাণা প্ৰতাপ ভূঞা, পঞ্জীয়ক তপন কুমাৰ গোস্বামী আৰু সামূহিক বিজ্ঞানগুৰু ড° ৰুমা ভট্টাচাৰ্যই পৰিবেশ সংৰক্ষণ আৰু সচেতনতাৰ বিষয়ত বক্তৃতা আগবঢ়ায়। অপ্ৰতিৰোধ্যৰ বিশ্বজ্যোতি মহন্ত আৰু অংকিতা বণিয়াই পৰিবেশ সংৰক্ষণত যুৱ প্ৰজন্মৰ ভূমিকাৰ বিষয়ে সতীৰ্থসকলক সজাগ সচেতন হ'বলৈ আহ্বান জনায়। অনুষ্ঠানৰ লগত সংগতি ৰাখি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ মাজত কবিতা লেখন, শ্লগান লেখন আৰু প'ষ্টাৰ অংকণ প্রতিযোগিতাও অনুষ্ঠিত কৰা হয়। পৰিবেশ দিৱসৰ এই কাৰ্যসূচীত

(৪ পৃষ্ঠাৰ ৫ কলামত চাওক)

মীনপালনৰ সাধাৰণ সমস্যা : পুখুৰীৰ পানী ঘোলা হোৱা

পুখুৰীত মাছ পালন কৰোতে দেখা দিয়া সমস্যাসমূহৰ ভিতৰত এটা সততে দেখা দিয়া সমস্যা হৈছে পুখুৰীৰ পানী অতিমাত্রা ঘোলা হোৱা বা অতিমাত্রা আবিলতাৰ সমস্যা। পুখুৰীৰ পানীৰ বিভিন্ন গভীৰতাত ওপঙি থকা বা পানীত মিহলি হৈ থকা বোকা, মাটি, অতিমাত্রা জৈৱিক পদাৰ্থৰ কণা, শেলাই, প্লাংকটন আদিৰ উপস্থিতিৰ বাবেই পানী ঘোলা হয়। অতিমাত্রা ঘোলাপানীত থাকিব লগা হোৱা মাছে উশাহত তেনে পানীকে দেহৰ ভিতৰলৈ টানি ল'বলগীয়া হয়। ঘোলাপানী থকা বিভিন্ন জৈৱিক বা অজৈৱিক আৱৰ্জনাই মাছৰ উশাহ-নিশাহৰ প্ৰধান অংগ ফুলৰ অল্পজন শোষণ কৰা বন্ধসমূহ বন্ধ কৰি দিব পাৰে। ইয়াৰ ফলত মাছৰ মৃত্যু পৰ্যন্ত হ'ব পাৰে বা মাছটো দুৰ্বল হৈ পৰি বিভিন্ন ৰোগৰ চিকাৰ হ'ব পাৰে। বেছি ঘোলাপানীত সূৰ্য্যৰ ৰশ্মি ভালদৰে নোসোমোৱাৰ ফলত পানীত থকা ফাইটোপ্লাংকটন আৰু অন্যান্য নিমজ্জিত জলজ উদ্ভিদৰ আলোক

সংশ্লেষণ প্ৰক্ৰিয়াৰ হাৰ হ্রাস পায়। ফলত মাছৰ বাবে দ্ৰবীভূত অল্পজনৰ নাটনি হয়। এনে অৱস্থাত মাছবোৰে পানীৰ উপৰিভাগত কমাৰ পাৰে আৰু মৃত্যু পৰ্যন্ত হ'ব পাৰে। পৰ্যাপ্ত সূৰ্য্যৰ ৰশ্মিৰ অভাৱত মাছৰ প্ৰাকৃতিক খাদ্য প্লাংকটন, পেৰিফাইটন আদিৰ উৎপাদন কমি যাব পাৰে। এক কথাত ক'বলৈ গ'লে অতিমাত্রা ঘোলাপানীত মাছৰ বাবে এক স্বাস্থ্যসন্মত পৰিবেশ নাথাকে, ফলত মাছৰ উৎপাদন আশানুৰূপ নহয়।

পুখুৰীৰ পানী ঘোলা হোৱাৰ কাৰণ কেইবাটাও। তাৰ ভিতৰত সাধাৰণ কাৰণ হ'ল পুখুৰীৰ পাৰ বিজ্ঞানসন্মতভাৱে নিৰ্মাণ নকৰা, নতুনকৈ নিৰ্মিত পুখুৰীৰ পাৰৰ মাটি উন্মুক্ত হৈ থাকিলে আৰু পাৰৰ ওপৰৰ মাটি ঢিলা হৈ থাকিলে বৰষুণৰ পানীয়ে পাৰৰ মাটি খান্দি পুখুৰীত পেলায়। পাৰৰ মাটি ঢিলা হৈ থাকিলে বা মাটিৰ মাজত সুৰুঙা থাকিলেও বাহিৰৰ পানী নিজৰ নিজৰ পুখুৰীলৈ সোমায়। এনেকৈ সোমোৱা পানীয়ে

লগত বোকা, বালি আদি লৈ আনি পুখুৰীৰ পানী ঘোলা কৰে।

সেইকাৰণে পাৰটো নিৰ্মাণ কৰোতেই আৰম্ভণিৰ পৰা ভালদৰে ধুমুচ দি তৰপে তৰপে আলতীয়া মাটি দি পুনৰ ধুমুচ দি মাটি আঁতৰুৱাই পেলাব লাগে। তাৰপিছত তাত বাঁহপতীয়া ঘাঁহ আৰু অন্যান্য গছ (কলগছ আদি) ৰুই দিব লাগে যাতে পাৰটোক বৰষুণৰ টোপালৰ প্ৰত্যক্ষ আঘাটৰ পৰা ৰক্ষা কৰিব পৰা যায়। ঘাঁহ আৰু অন্যান্য গছৰ শিপাই পাৰৰ মাটি খামুচি ধৰি খহি যোৱাৰ পৰা বচায়। পাৰা জাতীয় ঘাঁহ পাৰৰ কিনাৰত ৰুই দিব পাৰে।

দ্বিতীয় সাধাৰণ কাৰণ হ'ল পুখুৰীৰ পানীকালি অনুপাতে মাছৰ সংখ্যা অধিক হোৱা। পুখুৰীৰ তলি অংশত খাদ্য খোৱা মাছ যেনে কমনকাৰ্প, মিৰিকা, মালি আদিৰ সংখ্যা প্ৰয়োজনতকৈ অধিক হ'লে পুখুৰীৰ পানী ঘোলা হোৱাৰ সম্ভাৱনা বৃদ্ধি পায়। কাৰণ এইবোৰ মাছে খাদ্যৰ সন্ধানত পুখুৰীৰ তলিৰ মাটি খুচৰি

পানী ঘোলা কৰে। তাতে যদি পুখুৰীৰ মাটি আলতীয়া নহৈ বালিয়া হয়, তেতিয়া এই সমস্যা অধিক গভীৰ হ'ব পাৰে।

মাছৰ সংখ্যা পুখুৰীৰ পানীকালি অনুপাতে মেলাৰ লগতে নিৰ্দিষ্ট পৰিমাণৰহে জৈৱিকসাৰ আৰু পৰিপূৰক খাদ্য যোগান ধৰা উচিত। অতিমাত্রা সাৰ আৰু জৈৱিক আৱৰ্জনাই শেলাইকে ধৰি অন্যান্য অপতৃণ আৰু সূক্ষ্ম জীৱৰ অতিবৃদ্ধি কৰি পানী ঘোলা কৰাৰ লগতে পানীৰ আন গুণাগুণ সমূহতো কু-প্ৰভাৱ পেলায়। পালন পুখুৰীৰ পানীৰ গভীৰতা যাতে কোনো ঋতুতে ১.৫ মিটাৰৰ কম নহয় তালৈ লক্ষ্য ৰাখিব লাগে।

মাছ উৎপাদনৰ বাবে একেবাৰে ফটফটীয়া নিৰ্মল পানীৰ প্ৰয়োজন বুলি ভবাটোও ভুল। পুখুৰীত মাছ উৎপাদনৰ বাবে প্ৰয়োজন হোৱা প্লাংকটন আৰু অন্যান্য খাদ্যকণাবোৰে যিহেতু পানীৰ বিভিন্ন গভীৰতাত ওপঙি থাকে, এইবোৰে কিছু পৰিমাণে পানীৰ আবিলতাৰ সৃষ্টি কৰাতো স্বাভাৱিক। এতেকে একেবাৰে ফটফটীয়া পুখুৰীৰ তলি দেখা পানীত মাছ উৎপাদনৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় পুষ্টি বা প্ৰাথমিক উৎপাদকতা কম বুলি একে আধাৰে ক'ব পাৰি।

এতিয়া কথা হ'ল কিমান পৰিমাণৰ আবিলতা মাছ উৎপাদনৰ বাবে সুবিধাজনক। সাধাৰণতে পানীত কিমান পৰিমাণে আবিলতা আছে, সেইটো জুখিবলৈ ছাচি ডিস্ক নামৰ এটা বিজ্ঞানসন্মত সঁজুলি ব্যৱহাৰ কৰা হয়। ছাচি ডিস্কৰ অবিহনে মীনপালকসকলে এটা চেপেটা শিলত বা লোহাত (বা তেনে কোনো পানীত সহজে ডুব যোৱা গধুৰ সামগ্ৰী) ক'লা, বগা ৰং সানি লৈ এডাল দীঘল ৰছীৰ আগত ভালদৰে বান্ধি লওঁক। ৰছীডালতো এফুটৰ অন্তৰে অন্তৰে চিন দি বা গাঁঠি দি লৈ পানীত ডুবাই ধৰক। যদি আপুনি ওপৰৰ পৰা পানীৰ এফুট (৩০ ছেঃমিঃ) গভীৰতালৈকে ক'লা, বগা ৰংটো স্পষ্টকৈ দেখি আছে, তেন্তে এই পৰিমাণৰ আবিলতা থকা পানী মাছ উৎপাদনৰ বাবে সুবিধাজনক।

ওপৰোক্ত সাৱধানতাইনি অৱলম্বন কৰাৰ লগতে নিয়মীয়াকৈ নিৰ্দিষ্ট পৰিমাণৰ চূণ বিধি অনুযায়ী প্ৰয়োগ কৰি থাকিলে পুখুৰীৰ পানী অতিমাত্রা ঘোলা নোহোৱাকৈ ৰাখিব পাৰি। মীনপালকসকলে অনুৰোধ যাতে তেখেতসকলে অনুমোদন নথকা যিকোনো ৰাসায়নিক দ্ৰব্য ব্যৱহাৰ নকৰে।

ড° বিভা চেতিয়া বৰা

খীৰতী গাইৰ কেইটামান বেমাৰ আৰু ইয়াৰ প্ৰতিকাৰ

পশুপালনৰ জৰিয়তে কম ভূমিতে অধিক লাভজনক ব্যৱসায় কৰিব পৰা যায়। গৃহপালিত জীৱ-জন্তুৰে অতীজৰে পৰা কৃষকৰ অৰ্থনীতিত প্ৰত্যক্ষ বা পৰোক্ষভাৱে সহায় কৰি আহিছে।

অসমত প্ৰচুৰ পৰিমাণে সেউজীয়া ঘাঁহ গজে, যাৰ ফলত তৃণভোজী জন্তু প্ৰতিপালন কৰোতে সহজ হৈ পৰে। বিগত কিছু দশক ধৰি ব্যৱসায়িক দিশত বৰ্ণ-সংকৰ গাইপালনকৰণ যুৱক-যুৱতীয়ে জীৱিক স্থিতি প্ৰশংসা কৰিছে। ইয়াত উন্নত জাতৰ আৰু বৰ্ণ-সংকৰ গাইৰ দুধজনিত বেমাৰ, ভিটামিন আৰু খনিজজাত সমস্যা আৰু ইয়াৰ প্ৰতিকাৰসমূহৰ বিষয়ে আলোকপাত কৰা হ'ল।

১) ওহাৰ ফুলা বেমাৰ : ওহাৰ ফুলা খীৰতি গাইৰ আটাইতকৈ অৰ্থনৈতিক দিশত ক্ষতিকৰক বেমাৰ। এই ৰোগ পোৱালি জন্মৰ এক সপ্তাহৰ ভিতৰত বেছিকৈ হোৱা দেখা যায়। ৱেক্টেৰীয়া, ভাইৰাছ অথবা ভেক্টৰজনিত এই ৰোগ তিনিটা ধৰণে হ'ব পাৰে। ইয়াৰ ভিতৰত প্ৰথমবিধে আটাইতকৈ বেছিপৰিমাণে ক্ষতি কৰে। আক্ৰান্ত গাইজনীৰ ওহাৰ ফুলি ৰঙ পৰাৰ লগতে জ্বৰ হয় আৰু বিষ অনুভৱ কৰে। গাখীৰৰ পৰিমাণ অস্বাভাৱিক ধৰণে কমি যায়। সময়মতে চিকিৎসাৰ ব্যৱস্থা নকৰিলে ওহাৰখন সম্পূৰ্ণ নষ্ট হ'ব পাৰে।

চিকিৎসা ব্যৱস্থা : গৰম পানীত নিমখ বা মেগনেছিয়াম চালফেট মিহলাই ৪-৫ বাৰ সেক দিব লাগে।

◆ ইয়াৰ পাছত ওইছপ্ৰেক বা মেছটাইলেপ মলমৰ প্ৰলেপ দিব লাগে।

স্থানীয় পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ লব লাগে। **◆ দুই-তিনি দিনলৈ গাখীৰ সম্পূৰ্ণকৈ ২-৩ বাৰকৈ খীৰাব লাগে।**

২) ৰিপিত ব্ৰিডিং : উন্নত জাত বা বৰ্ণ-সংকৰ গাইৰক এই ৰোগে যথেষ্ট ক্ষতি সাধন কৰা দেখা যায়। সুখম খাদ্য, উন্নত জাতৰ ঘাঁহ, দানাত পৰ্যাপ্ত খনিজজাত তথা ভিটামিনৰ অভাৱেই অধিক উৎপাদনক্ষম গাইৰ এই ৰোগৰ প্ৰধান কাৰণ।

৩) এনেষ্ট্ৰাছ : অধিক উৎপাদনক্ষম গাই বা চেউৰীৰ ক্ষেত্ৰত এই অসুবিধা বেছিকৈ হোৱা দেখা যায়। আক্ৰান্ত গাই বা চেউৰীৰ জগাৰ ৬-৭ মাহপৰ্যন্ত গৰমতনাহে ৰিপিত ব্ৰিডিং দৰে এই অসুবিধাও সুখম খাদ্য, উন্নত জাতৰ ঘাঁহ, দানাত পৰ্যাপ্ত খনিজজাত তথা ভিটামিনৰ অভাৱৰ কাৰণ হয়।

চিকিৎসা ব্যৱস্থা : প্ৰতিযুক্ত সুখম দানাৰ ব্যৱস্থা কৰা। **◆ পৰ্যাপ্ত পৰিমাণৰ উন্নতজাতৰ ঘাঁহ যোগান ধৰা।** **◆ নিয়মীয়াকৈ পেলুৰ ঔষধ (বছৰত ৩-৪ বাৰকৈ) দিব লাগে।**

◆ নিয়মীয়াকৈ উৎকৃষ্ট খনিজ পদাৰ্থ আৰু

ভিটামিনৰ ব্যৱহাৰ। **◆ পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ কৰি তিনি দিন ধৰি এণ্টিবায়টিক ওৱাছ কৰাৰ লগতে প্ৰয়োজনীয় খনিজ পদাৰ্থ আৰু ভিটামিনৰ বেজী নিয়মীয়াকৈ দিব পাৰি।** এনেষ্ট্ৰাছৰ ক্ষেত্ৰত পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শমতে ব্যৱস্থা ল'ব লাগে।

৪) এন্ডমেট্ৰাইটিছ : এই ৰোগ পোৱালি জন্মৰ এক সপ্তাহৰ ভিতৰত সাধাৰণতে হোৱা দেখা যায় যদিও জগাৰ ১-২ মাহ পৰ্যন্ত এই ৰোগ হোৱা দেখা যায়। আক্ৰান্ত গাইজনীৰ দানা-পানীৰ প্ৰতি আগ্ৰহ কমি যোৱাৰ লগতে জ্বৰ আৰু গাখীৰৰ পৰিমাণ কমি যায়। বগা অাৰ ওলোৱা দেখা যায়।

চিকিৎসা ব্যৱস্থা : স্থানীয় পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ কৰি চিকিৎসা কৰাৰ লাগে।

৫) মিল্ক ফিভাৰ : মিল্ক ফিভাৰ বা হুইপ'কেলছিমিয়া হ'ল খীৰতি গাইৰ তেজৰ কেলছিয়ামৰ পৰিমাণ হঠাৎ কমি গৈ ঠাণ্ডা পৰি যায় লগতে দানা-পানীলৈ মন নোহোৱা হয়। সাধাৰণতে তৃতীয়-চতুৰ্থ জগনৰ গাইৰ অধিক মাত্ৰাত এই ৰোগ হোৱা দেখা যায়। গাইজনীৰ মূৰটো পিছফালে ঘূৰি যায় আৰু পোৱালিটো আঁতৰাই নিলেও বিশেষ মন নকৰে। গাইজনীৰ কঁপনি উঠাৰ লগতে দাঁত কামোৰা দেখা যায়, উঠিব নোৱাৰা হয়।

চিকিৎসা ব্যৱস্থা : স্থানীয় পশু চিকিৎসকৰ পৰামৰ্শ কৰি কেলছিয়াম চেলাইনৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে। দানাত কেলছিয়াম যুক্ত খনিজ পদাৰ্থ যোগান ধৰিব লাগে।

৬) ব্ৰোচেল্লা এবৰটাছ : ব্ৰোচেল্লা এবৰটাছ এক সোঁচৰা ৱেক্টেৰীয়াজনিত ৰোগ। ইয়াক "বেং" ৰোগ বুলিও কোৱা হয়। আক্ৰান্ত

গাইজনীৰ গাভী হোৱাৰ ৬-৭ মাহৰ ভিতৰত গৰ্ভপাত হোৱা দেখা যায়। কোনো গোলিত এই ৰোগৰ প্ৰবেশ ঘটিলে অন্য গাইলৈ বিয়পি পৰে। গৰ্ভপাতৰ পিছত ফুল বাহিৰ নোহোৱাতো এই ৰোগৰ অন্য এক লক্ষণ। **চিকিৎসা ব্যৱস্থা :** ৩-৫ মাহৰ পৰাই বৰ্ছিবৰ্ছৰ চেউৰী আৰু গাইৰ ব্ৰোচেল্লা এবৰটাছ টীকাৰণ।

৭) চবকা : চবকা এক ভাইৰাছজনিত সংক্ৰমিত ৰোগ। দুটা খুৰাযুক্ত সকলো জীৱ-জন্তু এই বেমাৰৰ দ্বাৰা আক্ৰান্ত হ'ব পাৰে। গাইজনীৰ দানা পানীৰ প্ৰতি আগ্ৰহ কমি যায় বা ভোক লাগিলেও মুখ আৰু জিভাত হোৱা ঘাঁহ বাবে খাব নোৱাৰা হয়। জ্বৰ হোৱাৰ লগতে ঘন উশাহ-নিশাহ, মুখ আৰু নাকৰ পৰা পানী ওলায়, চকুৰ ওপৰা দেখা যায়। খীৰতি গাইৰ গাখীৰ উৎপাদন অস্বাভাৱিক ধৰণে কমি যায়। খুৰাৰ মাজত, মুখ-জিভাত ঘাঁহ লাগে আৰু পাছলৈ সেই বোৰত মাখিৰ দ্বাৰা পোক দিয়াৰ ফলত বেমাৰটো বেছি কষ্টদায়ক হৈ পৰে। দুধ পামত বা কোনো অঞ্চলত এই ৰোগৰ আবিৰ্ভাৱ ঘটিলে অতি কম সময়ৰ ভিতৰতে এবাৰ এই ৰোগ হ'লে আৰ্থিকভাৱে বিস্তৰ ক্ষতি সাধন কৰে আৰু পামৰ পূৰ্বৰ অৱস্থা ঘূৰি নাহে। **চিকিৎসা ব্যৱস্থা :** নিয়মীয়াকৈ গাইৰ টীকাৰণেই এই ৰোগৰ প্ৰতিৰোধৰ একমাত্র উপায়। ছয় মাহৰ অন্তৰে অন্তৰে চবকা ৰোগৰ প্ৰতিৰোধক টীকাৰণ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে। তাৰোপৰি তলত উল্লেখিত প্ৰতিকাৰ ল'ব পাৰি। **◆ পটাছ পানীৰে বা বৰিক এচিডৰ চাৰিভাগ আৰু গ্লিচাৰিণ ৬০ মিঃলিঃ**

মিশ্ৰণেৰে মুখ, জিভা আৰু খুৰাৰ মাজৰ ঘাঁহৰ চাৰু কৰি এণ্টিসেপ্টিক ক্ৰীমৰ প্ৰলেপ দিব লাগে। **◆ চিকিৎসকৰ লগত পৰামৰ্শ কৰি ২-৩ দিনৰ এণ্টিবায়টিক বেজী দিয়াৰ লাগে।**

৮) গলাফুলা : এই ৰোগ পেটৰিলা মেলছিলা নামৰ এবিধ বেজীৰ পৰা হয়। আক্ৰান্ত গাইজনীৰ অতিপাত জ্বৰ হোৱাৰ লগতে ডিঙি, গলধনৰ অংশ বিশেষ ফুলি উঠে। দানা-পানীৰ প্ৰতি আগ্ৰহ কমি যায়। অতি কম সময়ৰ ভিতৰতে (৬-১২ ঘণ্টাৰ) আক্ৰান্ত গাইজনী মৃত্যু মুখত পৰা দেখা যায়।

৯) গাঠিয়া বা ব্ৰেক কেৰাটৰ : এক এনৰ্ভিক ৱেক্টেৰীয়াৰ পৰা হোৱা ৰোগ। যদিও এই ৰোগ সংক্ৰমিত নহয়, দুৰ্ল অৱস্থাৰ সুযোগ, পোৱালি জন্মৰ পাছত খীৰতি গাইৰ এই ৰোগ হ'ব পাৰে। ফলত গাইজনীক বচোৱাতো কঠিন হৈ পৰে। হঠাৎ অতিমাত্রা জ্বৰ, দানা-পানীৰ প্ৰতি আগ্ৰহ কমি গৈ গাইজনীয়ে খোজ কঢ়ি নোৱাৰা হয় বা অতি কষ্টেৰে লেঙেৰাই যায়। পিঠি, তপিনা, আগাঠে, ডিঙিৰ মাংস বিশেষ ফুলি উঠে আৰু তাত পানী, গেছ জমা হৈ শব্দ কৰে। পেট ফুলি উঠাৰ লগতে উশহ নিশাহ কষ্ট পাই ৬-১২ ঘণ্টাৰ ভিতৰত মৃত্যু হ'ব পাৰে।

চিকিৎসা ব্যৱস্থা : গলাফুলা আৰু গাঠিয়া বা ব্ৰেক কেৰাটৰ ৰোগৰ টীকাৰণেই একমাত্র উপায়। ছয় মাহৰ ওপৰৰ সকলো গৰুৰ প্ৰতিৰোধক টীকাৰণ কৰাৰ লাগে। বেমাৰ আৰম্ভ হোৱাৰ পাছত চিকিৎসা ব্যৱস্থাই বিশেষ ফল নধৰে।

ডাঃ পাৰ্শ্বজ্যোতি নাথ

আমাৰ একাষাৰ

কৃষক উৎপাদক সংগঠন : প্ৰয়োজনীয়তা আৰু প্ৰত্যাহ্বান

কৃষক, মীন পালক, দুগ্ধ উৎপাদক, তাঁতী বা অন্য যিকোনো গ্ৰাম্য কাৰিকৰ আদিৰ বিধিগত সংগঠনকেই উৎপাদক সংগঠন বুলি ক'ব পাৰি। এই উৎপাদক সংগঠনটো এটা উৎপাদকৰ কোম্পানীও হ'ব পাৰে অথবা সমবায়ো হ'ব পাৰে; মাথোঁ বিধিগত বা আইনগতভাৱে লাভৰ অংশ ইয়াৰ সদস্যসকলে ভোগ কৰিব পাৰিব।

ইয়াৰ প্ৰধান লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য হৈছে সংগঠনৰ মাধ্যমেৰে উৎপাদকসকলক তেওঁলোকে ন্যায়সংগতভাৱে পাব পৰা আয়ৰ যোগান ধৰা। সাধাৰণতে দেখা যায় যে আমাৰ প্ৰচলিত বজাৰ ব্যৱস্থাত মধ্যভোগীৰ অতপালিৰ বাবে উৎপাদকসকলে তেওঁলোকে পাবলগীয়া লাভাংশ নাপায় বা বহুত কমকৈ পায়। তদুপৰি এনে সংগঠন গঠনৰ যোগেদি উৎপাদকসকলে সবহীয়াকৈ লাভান্বিত হয় আৰু বজাৰ ব্যৱস্থাত অংশ লৈ নিজৰ নিজৰ সামগ্ৰীৰ দৰ নিৰ্দ্ধাৰণত মুখ্য ভূমিকা ল'ব পাৰে আৰু ইয়াৰ দ্বাৰা অধিক উপাৰ্জন কৰিব পাৰে।

কৃষক উৎপাদক সংগঠন হৈছে উৎপাদকসকলৰ এক সংগঠন য'ত সদস্যসকল হ'ল কৃষক। 'স্মল ফাৰমাৰচ্ এগ্ৰিবিজিনেচ কনচৰ্টিয়াম'এ এই কৃষক উৎপাদক সংগঠন গঠন কৰাত সহায়তা প্ৰদান কৰে। ইয়াৰ উপৰি অনাকৃষক উৎপাদক সংগঠনো থাকিব পাৰে, যদিহে উৎপাদিত সামগ্ৰীসমূহ অনাকৃষি হয়। যেনে - হস্তশিল্প বা তাঁতশালত তৈয়াৰী সামগ্ৰী আদি। সেই উৎপাদকসকলে অধিক লাভৰ বাবে সংগঠিত হৈ উৎপাদক সংগঠন গঠন কৰিব পাৰে। উৎপাদকসকলৰ দ্বাৰা উৎপাদিত সামগ্ৰীবিধৰ উপযুক্ত মূল্য নিশ্চিত কৰাই হ'ল এই সংগঠনৰ মূল লক্ষ্য।

উৎপাদক সংগঠনৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ হ'ল -

- ১) কৃষি বা অনাকৃষি উৎপাদনৰ সৈতে জড়িত উৎপাদকসকলে এই সংগঠন গঢ়ি তুলিব পাৰে
- ২) ইয়াৰ পঞ্জীকৃত আৰু আইনগত ব্যৱস্থা থাকিব লাগে
- ৩) উৎপাদকসকলৰ অংশীদাৰিত্ব থাকিব লাগিব
- ৪) উৎপাদক সংগঠন তৃণমূল পৰ্যায়ৰ উৎপাদকসকলৰ বাণিজ্যিক দিশৰ সৈতে জড়িত হয়
- ৫) উৎপাদক সংগঠনে ইয়াৰ সদস্য উৎপাদকসকলৰ লাভৰ বাবে কাম কৰে
- ৬) উৎপাদক সংগঠনে ইয়াৰ লাভৰ অংশ উৎপাদকসকলৰ মাজত বিতৰণ কৰে
- ৭) উৎপাদক সংগঠনে ইয়াৰ লাভৰ এটা অংশ বাণিজ্য সম্প্ৰসাৰণৰ বাবে ব্যয় কৰে

উৎপাদক সংগঠনৰ সদস্যসকলেই এই সংগঠনৰ অধিকাৰী। এই সংগঠন সদস্যসকলৰ দ্বাৰা আৰু সদস্যসকলৰ বাবে। কোনো ব্যক্তিয়ে এই সংগঠন গঢ়ি তোলাত সক্ৰিয় ভূমিকা ল'ব পাৰে, কিন্তু ইয়াৰ মালিকীস্বত্ব সদস্যসকলৰ হাততেই ন্যস্ত থাকে আৰু ইয়াৰ পৰিচালনাৰ দায়িত্বও সদস্যসকলৰ মাজৰ পৰা নিৰ্বাচিত প্ৰতিনিধিৰ দ্বাৰা নিয়ন্ত্ৰিত হয়। অধ্যয়নৰ পৰা জানিব পৰা মতে প্ৰায় ৭০০ ৰ পৰা ১০০০ জন পৰ্যন্ত উৎপাদকসকল লগ হৈ এনে সংগঠন গঢ়ি তুলিব পাৰে।

নাবাৰ্ড, চৰকাৰী বা বেচৰকাৰী সংস্থাসমূহেও এনে সংগঠন গঠনত আগভাগ ল'ব পাৰে। উৎপাদক সংগঠনসমূহ ঘাইকৈ ৰাজ্যৰ সমবায় আইন বা ভাৰতীয় কোম্পানী আইন (২০১৩), পঞ্জীয়ন আইন (১৮৬০), ভাৰতীয় ট্ৰাষ্ট আইন (১৮৮২) ৰ অধীনৰ ৰাজহুৱা ট্ৰাষ্ট পঞ্জীয়ন আইনৰ অধীনত পঞ্জীকৃত কৰিব লাগিব। এটা আইনগত ব্যৱস্থাৰ অধীনত এনে উৎপাদক সংগঠনসমূহৰ কাম আগবঢ়াই নিবলৈ হ'লে পঞ্জীয়ন কৰাটো আৱশ্যকীয়।

এখন নিৰ্বাচিত পৰিচালনা সমিতি অথবা পৰিচালক মণ্ডলীৰ দ্বাৰা সংগঠনটো পৰিচালিত হয়। পৰিচালনা সমিতিয়ে সংগঠনটো পৰিচালনা কৰোঁতে যিকোনো পেছাদাৰী ব্যক্তিকে সহায় ল'ব পাৰে আৰু পিছলৈ সদস্যসকলে সেই বিষয়ত অভিভুক্ত হৈ উঠিলে নিজা বৰীয়াকৈ পৰিচালনাৰ দায়িত্ব ল'ব পাৰে। উৎপাদক সংগঠনে তেওঁলোকৰ উৎপাদিত সামগ্ৰীসমূহ ৰপ্তানিও কৰিব পাৰে।

সংগঠন এটা গঢ়ি তুলিব লাগিলে কিছু খৰচ অৱশ্যেই হয় কিন্তু সংগঠনটো পঞ্জীয়ন কৰোঁতে হোৱা খৰচ তেনেই নগন্য। নাবাৰ্ডৰ এটা হিচাপ অনুসৰি প্ৰায় ছল্লিশ হাজাৰমান টকা খৰচ হয়।

এটা উৎপাদক সংগঠনৰ কাৰ্যসমূহ হৈছে - সামগ্ৰী সংগ্ৰহ কৰা, বজাৰৰ অনুসন্ধান কৰা, সামগ্ৰী সৰবৰাহ কৰা, প্ৰযুক্তিৰ সৰবৰাহ কৰা, উৎপাদনৰ বাবে

(৪ পৃষ্ঠাৰ ৪ কলমত চাওক)

মাহটোৰ কৃষিকৰ্ম

১৬ আহাৰৰ পৰা ১৫ শাওণ, ১৯৪৪ শক

পথাৰ শস্য

শালিধান

কঠীয়া পৰা : কৃষক ৰাইজে অধিক উৎপাদনক্ষম ধানৰ খেতি কৰিব খুজিছে যদি নিশ্চয় কঠীয়া পৰা হৈ গ'ল। এতিয়াও পৰা নাই যদি মধ্যমদিনীয়া ধান অৰ্থাৎ সত্ৰৰঞ্জন, বসুন্ধৰা, নুমলীৰ কঠীয়াহে পাৰক।

পথাৰ প্ৰস্তুতি : কঠীয়া ৰোৱাৰ তিনি সপ্তাহমান আগৰ পৰা মাটি ডৰা ৪ - ৫ বাৰ হালুকাই মেয়াইসমান কৰি ল'ব যাতে পথাৰত পানী ৰয়। বন-জাৰবিলাক আঁতৰাই মাটিডৰা পৰিষ্কাৰ কৰি ল'ব। মাটি তৈয়াৰ কৰোঁতেই পৰ্যাপ্ত পৰিমাণে গোৱৰ বা পচন সাৰ প্ৰয়োগ কৰি মাটিৰ লগত মিহলাই দিব। পথাৰখন সমান হ'লে পানী ৰখাত সুবিধা হয়।

সাৰপ্ৰয়োগ : কঠীয়া ৰোৱাৰ সময়ত পথাৰত ওখ থলুৱা জাতৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰতি বিঘাত ২ কিঃ গ্ৰাঃ ইউৰীয়া, ৮ কিঃ গ্ৰাঃ চূপাৰ ফচফেট আৰু ২ কিঃ গ্ৰাঃ মিউৰিয়েট অৱ পটাচ আৰু অধিক উৎপাদনক্ষম চাপৰ জাতৰ ক্ষেত্ৰত ৪ কিঃ গ্ৰাঃ ইউৰীয়া ১৭ কিঃ গ্ৰাঃ চূপাৰ ফচফেট আৰু ৪ কিঃ গ্ৰাঃ মিউৰিয়েট অৱ পটাচ প্ৰয়োগ কৰিব। চূপাৰ ফচফেটৰ পৰিবৰ্তে ডাই এমোনিয়াম ফচফেট (ডি. এ. পি.) ব্যৱহাৰ কৰিলে ওখ জাতৰ ক্ষেত্ৰত ইয়াৰ ২ কিঃ গ্ৰাঃৰ লগত ১.৫ কিঃ গ্ৰাঃ ইউৰীয়া আৰু চাপৰ জাতৰ ক্ষেত্ৰত ইয়াৰ ৪ কিঃ গ্ৰাঃ লগত ৩ কিঃ গ্ৰাঃ ইউৰীয়া প্ৰয়োগ কৰিব। মিউৰিয়েট অৱ পটাচৰ পৰিমাণ একেই থাকিব। এই সমস্ত সাৰখিনি মাটি বোকা কৰাৰ সময়ত কঠীয়া ৰোৱাৰ আগতে প্ৰয়োগ কৰি মাটিৰ লগত মিহলাই ল'ব।

কঠীয়া ৰোৱা : অধিক উৎপাদনক্ষম চাপৰ আৰু মধ্যমীয়া ওখ জাতৰ কঠীয়া ২০ চৈঃ মিঃ ব্যৱধানত শাৰী কৰি ১৫ চৈঃ মিঃ আঁতৰে আঁতৰে গোছ দিব লাগে। চাপৰ জাতৰ কঠীয়াৰ বয়স ২৫ দিন হলেই ৰোৱাৰ ব্যৱস্থা কৰিব। মজলীয়া ওখ জাতৰ কঠীয়া হ'লে কঠীয়াৰ বয়স ৩০ - ৩৫ দিন হোৱা উচিত।

ওখ জাতৰ ক্ষেত্ৰত শাৰী আৰু গোছৰ ব্যৱধান ২৫ চৈঃ মিঃ X ২০ চৈঃ মিঃ কৰি ৩০-৩৫ দিনীয়া কঠীয়া ৰুব। প্ৰতি গোছত কঠীয়াৰ সংখ্যা ২-৩ ডাল আৰু ৰোৱাৰ গভীৰতা ৪-৫ চৈঃ মিঃ অধিক নকৰিব। **খালি ঠাই পূৰণ :** কঠীয়া মৰা বা অন্য কাৰণত খালি হোৱা ঠাইত গোছবিলাক ৰোৱাৰ এসপ্তাহৰ ভিতৰতে নতুনকৈ ৰুই পূৰ কৰি দিব। চাপৰ জাতৰ কঠীয়া আৰু মাচুৰী, পৰুজ, লখিমী আদি শাওণ মাহৰ ভিতৰতে ৰুই শেষ কৰিব।

কোনো বিশেষ পৰিস্থিতিৰ বাবে

সময়মতে কঠীয়া যদি ৰুব পৰা নহয় তেনে অৱস্থাত কঠীয়া নষ্ট হোৱাৰ সম্ভাৱনাই বেছি। এনে ক্ষেত্ৰত বৰ্তমান উদ্ভাৱিত প্ৰফুল্ল আৰু গীতেশ নামৰ ধান দুবিধৰ কঠীয়া সময়মতে সিঁচি ৰুব নোৱাৰিলেও প্ৰফুল্ল জাতৰ ৩০-৭৫ দিনীয়া আৰু গীতেশ জাতৰ ৩০-৬০ দিনীয়া কঠীয়া ৰুই ভাল ফল পাব পাৰি। তাৰোপৰি হঠাত পানী আহি কঠীয়া বুৰাই মাৰি পেলোৱা অঞ্চলৰ বাবে জলশ্ৰী আৰু জলকুঁৱৰী ধানৰ ৩০-৩৫ দিনীয়া কঠীয়া ৰুব পাৰি। আটাইকেইটা জাতৰ উৎপাদনৰ পাৰ্থক্য নাই। কঠীয়া জেঠ-আহাৰ মাহত পাৰি পাৰে।

মৰাপাট

চপোৱা : গছত ছেঁইখৰাৰ লগে লগে মৰাপাট চপাব লাগে। এনে সময়ত মৰাপাট চপালে অধিক উৎপাদন আৰু উন্নত মানৰ পাট পোৱা যায়। মৰাপাট খেতিৰ পিছত শালি খেতিৰ বাবে সময় পলম হোৱা দেখিলে বীজ সিঁচাৰ পৰা ১০০-১২০ দিনৰ ভিতৰত মৰাপাট চপাব পাৰি। গছবিলাক মাটিৰ সমানে কাচিৰে কাটি ১৫-২০ চৈঃ মিঃ শকত মুঠা কৰি পথাৰতে দুদিনমান ৰাখি পাতবিলাক সৰিবলৈ দিব লাগে। ক্ষীণ আৰু শকত গছবিলাক বেলেগে মুঠা কৰিব।

গেঁৰোৱা : গেঁৰোৱাৰ বাবে মুঠাবিলাক পানীত ডুবাই লগালগীকৈ ৰাখি বান্ধি দিব। সম্ভৱ হ'লে এটাৰ ওপৰত আন এটা মুঠাৰ তৰপ দিব পাৰে। মুঠা বিলাক কেতুৰীৰ পাত, মেটেকা, ধান খেৰ আদিৰে ঢাকি ওপৰত শুকান কাঠ, শিল বা ইটা দি পানীত ডুবাই ৰাখিব লাগে। কলগছ, মাটিৰ চপা, কেঁচা কাঠৰ টুকুৰা আদি মুঠাৰ ওপৰত কেতিয়াও নিদিব। তেনে কৰিলে মৰাপাটৰ মান নিম্নস্তৰৰ হয়। পানীত ডুবুৱাৰ আগতে প্ৰতিটো মুঠাত এডাল বা দুডাল ধেইচা বা মেডেলুৱা গছৰ ঠাৰি সুমাই দিলে গেঁৰোৱা কাৰ্য সোনকালে সম্পন্ন হয়। পানীৰ উষ্ণতা আৰু গেঁৰোৱাৰ পদ্ধতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি গেঁৰোৱা কাৰ্য সম্পূৰ্ণ হ'বলৈ ১০-৩০ দিন সময় লাগে।

শস্যক্ৰম : মৰাপাট চপোৱাৰ পাছত একেডৰা মাটিতে ধান আৰু সৰিয়হ বা ধান আৰু ঘেঁহু খেতি কৰিও যথেষ্ট লাভৱান হ'ব পাৰি।

বৰষুণৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল ওখ মাটিত অলিটৰিয়াচ জাতৰ মৰাপাটৰ খেতি কৰাৰ পিছত মাটিমাহ খেতি কৰি তাৰ পিছত আকৌ একেডৰা মাটিতে সৰিয়হৰ খেতিও কৰিব পাৰি।

তিল খেতি

সিঁচাৰ সময় : জুলাই মাহৰ প্ৰথম পৰ্যন্ত পৰা আগষ্ট মাহলৈকে তিল সিঁচিব পাৰি।

প্ৰতিপালন : তিল সিঁচাৰ ২০ দিনমানৰ

পিচত এবাৰ খুৰপী নাইবা কোৰেৰে বন-বাতবিলাক গুছাই দিব। ইয়াৰ লগতে শাৰিবিলাকত ১৫ চৈঃ মিঃ ব্যৱধানত এজোপাকৈ গছ ৰাখি বাকী পুলিবিলাক উভালি পেলাব।

বেমাৰৰ পৰা ৰক্ষা কৰিবলৈ তিল সিঁচাৰ আগতে প্ৰতি কিলো বীজত ২ গ্ৰাম কাৰবেনডেজিম বা কেপটান মিহলাই ললে গা-গছ গেলি যোৱাৰ পৰা ৰক্ষা কৰিব পাৰি। নহলে ৫ গ্ৰাম ট্ৰাইক'দাৰমা প্ৰতি কিলো বীজত মিহলাই ললেও গা-গছ পচা বা পাত কলা পৰা বেমাৰৰ পৰা ৰক্ষা কৰিব পাৰি।

শস্য ৰক্ষা : খাৰ উঠা বেমাৰৰ প্ৰাদুৰ্ভাব থকা অঞ্চলত দানা জাতীয় শস্যৰ লগত তিলৰ শস্যক্ৰম অনুসৰণ কৰিব লাগে। তিলৰ গোৰা বেমাৰ (ফাইল ডি) ত আক্ৰান্ত হোৱা গছবিলাক উঘালি আঁতৰাই পেলাব লাগে।

বহৰ মাহ

প্ৰতি পালন : বহৰ মাহৰ বীজ সিঁচাৰ ২০ - ২৫ দিনৰ পাছত এবাৰ পাতলকৈ কোৰ মাৰি বন-বাত বিলাক গুছাই দিব। বেমাৰত আক্ৰান্ত হোৱা গছ বিলাক উভালি পুৰি নাইবা মাটিত পুতি পেলাব। মাহডৰাত অনিষ্টকাৰী কীট-পতংগৰ উপদ্ৰৱ হোৱা দেখিলে মালাথিয়ন ৫০ ই চি বা ফেনিট্ৰথিয়ন ঔষধ চাহ চামুচেৰে ৩ চামুচ ১ লিটাৰ পানীৰ হিচাপত মিহলি কৰি স্প্ৰে' কৰিব। এবিধা মাটিত স্প্ৰে কৰিবলৈ ৮০-৯০ লিটাৰ ঔষধৰ মিশ্ৰণৰ প্ৰয়োজন।

অন্তৰ্ভুক্ত শস্য হিচাপে বহৰ

মাহৰ লগত মণ্ডমাহ বা মাটিমাহ আৰু

তিলৰ খেতিও কৰিব পাৰি।

চয়বীন

বন নিৰণি : চয়বীনৰ শাৰীৰ মাজৰ বনবিলাক ১৫ আৰু ৩৬ দিনত চক্ৰকোৰ বা বন নিৰণি যন্ত্ৰেৰে নিৰাই দিব। প্ৰতিকিলো চয়বীনৰ বীজ ৩ গ্ৰাম থিৰাম ঔষধৰ লগত মিহলাই লব লাগে।

শস্য ৰক্ষা : পাতত হালধীয়া পৰা বেমাৰ নিবাৰণৰ বাবে ১৫০-২০০ মিঃ লিঃ ডাইমেথ'ৰেট ৩০ ই চি ১০০-১৪০ লিটাৰ পানীত মিহলাই প্ৰতি বিঘা তলীত স্প্ৰে' কৰিব। শিপা শুকাই যোৱা বেমাৰৰ বাবে ট্ৰাইক'দাৰমা ঔষধৰ ৫ গ্ৰাম প্ৰতিকিলো বীজত মিহলাই শোধন কৰি ললে ভাল ফল পোৱা যায়। বিছাপোক, পাতমেৰোৱা, চেমিলুপাৰ আৰু ফ্লি বিটল পোকৰ আক্ৰমণৰ পৰা শস্যডৰা ৰক্ষা কৰিবলৈ চাহ চামুচেৰে এচামোচ ক্ল'ৰ'পাইৰিফচ ২০ ই চি ৫ লিটাৰ পানীত মিহলাই স্প্ৰে' কৰিব।

(৪ পৃষ্ঠাৰ ১ কলমত চাওক)

